

תמריץ שלילי לבעלי מוגבלויות

מדינת ישראל עוברת בתקופה האחרונה שינוי מהותי ביחס אל בעלי מוגבלויות. כך למשל קודם ההסכם הקיבוצי שמחייב העסקת עובדים עם מוגבלות בשיעור של 3% מכלל העובדים בחברות המעסיקות מעל 100 עובדים ובשיעור 5% מסך העובדים בחברה במגזר הציבורי.

אך בכך לא די. הנתונים המתפרסמים מדי חודש מעידים על שיעורי אבטלה הנמוכים מ-5%, אולם נתון זה איננו משקף את התעסוקה בקרב אנשים עם מוגבלות, שבקרבם השיעור גבוה בהרבה. נתון נוסף, מדו"ח מבקר המדינה מדבר על הפסד של כ-5 מיליארד שקלים כל שנה כתוצאה מהאבטלה בקרב אנשים עם מוגבלות. שני הנתונים משלימים לתמונה אחת: המדינה השכילה לסלול את הדרך לתיקון עוולות רבות בשנים בשוק העבודה ובכלל ביחס מפלה כלפי האחר, אך המצב עדיין לא מספק.

החקיקה וההסכם הקיבוצי מציפים בפני המגזר העסקי את החשיבות שבגיבוש ויישום מדיניות המעודדת השתלבות עובדים עם מוגבלות. הצלחת המהלך מחייבת שינוי מעמיק, שמשלב בין החוק, פתיחות המעסיק לשינויים ולקבלת האחר, ורפואי העסקה חרשים, המחייבים גמישות ארגונית (הטמעת חלקיות משרה, עבודה מהבית ועוד).

כל זאת, בלי לפסוח על ההיבט של העובר עם מוגבלות, המבקש להיות חלק

מהחברה, לחוש שייכות. מסיבות אלה נוטים לחשוב שאנשים עם מוגבלות אמורים לשמוח על עצם האפשרות לצאת מהבית ולעבוד, אך מה לגבי המוטיבציה הכלכלית לצאת לעבודה? האם מישוה תהה כיצד ניתן לתמריץ עובדים עם מוגבלות, המקבלים קצבת נכות? החוק לא נוטה לגלות רגישות רבה, באומרו: לא נפגע בכווית של אלה הבוחרים לא לעבוד, אבל אלה שיוצאים לעבוד - ננכה מקצבתם את שכר עמלם.

החוק פוגע במוטיבציה של אנשים עם מוגבלות לצאת לעבוד, שכן משכר נמוך מאוד, של אלפי שקלים בודדים, קצבת הנכות של בעלי מוגבלות יורדת, וככל שהשכר עולה - הקצבה מופחתת עד שהיא נעלמת.

התוצאה היא שאדם שמקבל קצבת נכות ומעוניין לצאת לעבוד, להיות חלק מחברה של אנשים יצרניים - צריך לבדוק כמה כסף הוא מפסיד בצאתו לעבוד! עד כה נשמעו הצעות לניתוק החוק מאי כושר ההשתכרות ולבחיינת הקצבה רק לפי בעיה רפואית או נכות. באופן זה יכסו הקצבאות את ההוצאות שיש לאנשים עם מוגבלות עקב מצבם הבריאותי.

קצבת הנכות מיועדת לכך, ללא קשר לאי יכולת ההשתכרות. אין זה מתקבל על הדעת שאדם הרוצה לעבוד יתחיל לחשב כמה הוא מפסיד ואם יש חלופות משתלמות יותר. המצב הזה מנתב עובדים עם מוגבלות לתפקידים שהשכר בהם נמוך מלכתחילה, כדי לשמור, במקביל,

על הקצבה. הנה כי כן, נמתחת תקרת זכויות לאנשים עם מוגבלות ולעולם הם לא יוכלו להיות סוכני שינוי המובילים את שכמותם למסלולי המראה בקריירה.

הזכות לעבוד היא זכות יסוד חברתית, ולכן על המדינה לעשות את המרב כדי לעודד עבודה בכל מחיר, גם אם משמעות הדבר תהא שעובדים עם מוגבלות, אוכלוסייה חלשה, "ייהנו"

לא מתקבל על הדעת שאדם הרוצה לעבוד יתחיל לחשב בכמה תקוצץ קצבתו עקב כך ואם יש חלופות משתלמות יותר. המצב הזה מנתב עובדים עם מוגבלות לתפקידים שהשכר בהם נמוך מלכתחילה

מקצבה בנוסף לשכר עבודה. המדינה תצא נשכרת מביטול ניכויי הקצבה, הן מבחינת הפרט וההון מבחינת הכלל: שוויון ייהפך מסיסמא לממש, אוכלוסיות חלשות ייהנו מיותר רווחה ויגדל הפיריון במשק.

טוב יעשה המחוקק כשיראה לנגד עיניו שיקולים אלה ויחליט כי לעובדים עם מוגבלות, שמשתכרים שכר נמוך - יש להשאיר את הקצבאות בנוסף לשכר. קיוון קצבאות יתחיל משכר הגבוה מהשכר הממוצע במשק. זו אולי דוגמא נדירה שלפיה הדבר הנכון לעשותו הוא גם הדבר ההוגן. ●

הכותבת היא מנכ"לית קבוצת תגבור